

Ефективність використання машин в землеробстві
Efficiency of use machines in agriculture

УДК 330.332:631.1

[https://doi.org/10.37700/enm.2021.2\(20\).88](https://doi.org/10.37700/enm.2021.2(20).88) - 93

Інвестиційна діяльність в АПВ

В.І. Мельник¹, О.А. Романашенко², М.О. Циганенко³, І.О. Романашенко*Харківський національний технічний університет сільського господарства
ім. Петра Василенка (м. Харків, Україна)**email: ¹ victor_melnik@ukr.net, ² romanashenko.a@gmail.com, ³ cmixail@ukr.net
ORCID: ¹ 0000-0002-1176-2831, ² 0000-0002-0857-6288, ³ 0000-0002-8823-6768*

Стаття присвячена актуальним питанням визначення факторів та шляхів активізації інвестиційної діяльності в АПВ України. В останні часи макроекономічні показники діяльності галузі сільського господарства суттєво погіршилися через ряд причин, які наведено в роботі. У статті досліджено особливості державної підтримки інвестиційної діяльності розвитку галузей аграрного сектору України. Аналіз показує, що у всіх розвинених країнах сільськогосподарська галузь економіки користується державною підтримкою тому, що вона безпосередньо впливає на продовольчу безпеку країни та її роль і місце у світовому господарстві. Щорічне обмеження державного фінансування, відсутність ефективних кредитних механізмів у сільському господарстві, жорстка та недосконала податкова політика, нарощування імпорту сільськогосподарської продукції сприяли тому, що вітчизняні сільськогосподарські товаровиробники позбулися майже всіх джерел утворення та накопичення капіталу, що, в свою чергу, негативно відбилося на функціонуванні галузей, технологічно пов'язаних із сільським господарством.

В даний час для організацій сільського господарства як системи, яка має свою специфіку, що має прояв у безпосередній залежності від природно-кліматичних умов, сезонності і характеристик технологічного процесу, особливої актуальності набувають питання пошуку джерел залучення інвестицій, використання інвестиційних ресурсів для поживлення інноваційної активності в сільськогосподарських підприємствах, що сприятиме відновленню відтворювального процесу в сільському господарстві.

Сукупність чинників інвестиційної динаміки велика і різноманітна, а отже, вплив кожного з них на інвестиційну діяльність не однозначний. Це відбувається через слабке дослідження питань теорії та методології інвестування аграрного сектору, відсутності науково обґрунтованої стратегії інвестиційного розвитку АПВ, що враховує особливості функціонування господарюючих суб'єктів в сфері аграрного сектору в сучасних ринкових умовах України.

Ключові слова: *інвестиційна діяльність, АПВ, сільське господарство, державна підтримка, іноземні інвестиції, аграрний сектор.*

Актуальність проблеми. Аграрний сектор – одна з основних галузей національної економіки, від ефективності функціонування якої залежить як у цілому продовольча безпека країни, так і ефективна робота суміжних галузей, їх конкурентоздатність та розвиток держави. Однією з умов впровадження ефективного, конкурентоздатного та високопродуктивного сільськогосподарського виробництва є інвестиційна діяльність, яка спрямована на фінансування проектів та програм, пов'язаних з розвитком аграрного сектора економіки. Інвестиційна діяльність базується на інвестиційній політиці держави, чіткому законодавчому полі, встановлених пріоритетах та напрямках і спрямована на формування дієвого механізму

управління інвестиціями, створення економічно вигідних умов, які стимулювали б накопичення капіталу та ефективне його використання, враховуючи реалії сьогодення та специфіку аграрного сектора економіки [11].

Рівень інвестиційно-інноваційного забезпечення суб'єктів аграрного виробництва впливає на розвиток економіки, конкурентоспроможність сільськогосподарської продукції та ефективність виробництва. За 2020 рік Україна посіла 3 місце серед країн-постачальників агропромислової продукції в ЄС, обігнавши Китай [14. с. 57]. Але все одно залишаються проблеми, щодо формування потенціалу розвитку аграрних підприємств, які впливають на його інвестиційний розвиток.

Мета роботи. Дослідити сучасний стан інвестиційної діяльності в АПВ, обґрунтувати інвестиційну привабливість аграрних підприємств та визначити фактори та шляхи її підвищення.

Виклад основного матеріалу. Інвестиції – це об’єкти цивільних прав, що мають грошову оцінку, призначені для внесення в будь-який об’єкт діяльності, що не носить протиправного характеру і мають за мету отримання позитивного соціального ефекту [13, с. 12–14]. Висока інвестиційна привабливість галузі є головним фактором підвищення її конкурентоспроможності, забезпечення високих і стійких темпів економічного зростання.

Українська аграрна наука характеризується:

- невисоким рівнем інноваційної діяльності, комерціалізації наукових розробок та кадрового забезпечення;

- недостатнє фінансування досліджень на тлі його неефективного розподілу;

- деградація регіональної мережі дослідних установ;

- недостатній розвиток експериментальної бази;

- фактична неналагодженість контактів науковців з агровиробниками тощо [1, с. 6].

Державне регулювання аграрного сектору є пріоритетом стратегії аграрної політики для економічно розвинених країн. У Європейському союзі регулювання на продовольчому ринку охоплює наступні основні сфери: ціни на сільськогосподарську продукцію; умови її виробництва та розподілу; систему ресурсозабезпечення; природоохоронну діяльність; соціальну інфраструктуру сільської місцевості [7].

Основні проблеми галузей аграрного сектору України [9, с. 5-9]:

- відсутність ринкового обігу земель сільськогосподарського призначення, а отже й перебування капіталу землі поза економічним оборотом;

- відсутність програмного документа щодо розвитку аграрного сектору оборотом;

- недоліки державної підтримки розвитку аграрного сектору;

- ускладнений доступ сільськогосподарських виробників до банківських кредитів (у березні 2020 року, відсоткові ставки за кредитами для усіх галузей економіки склали 12,9%, а для сільського, лісового та рибного господарства – 13,9% [10]);

- збереження незбалансованості у виробництві окремих видів сільгосппродукції;

- екологічні проблеми сільськогосподарського землекористування (зараз в Україні понад третину сільськогосподарських угідь піддані дії ерозійних процесів);

- недостатній рівень розвитку соціальної інфраструктури на селі та низька якість життя сільського населення порівняно з міським, що призвело до втрати працюючими інтересу до ефективної праці та отримання стабільних і достатніх доходів за місцем проживання;

- збереження екологічно виснажливого сільськогосподарського землекористування, що призводить до погіршення ґрунтового покриву;

- високий рівень рентабельності виробництва окремих сільськогосподарських культур (передусім це стосується насіння соняшнику), а також спеціалізація великих сільгоспідприємств на вирощуванні експортоорієнтованих сільськогосподарських культур зернової групи призвели до розширення площ посівів зернових та зернобобових культур у загальній посівній площі сільськогосподарських культур з 45% у 1990 р. до 54,9% у 2020 р., технічних – з 11,6 до 36,5% відповідно та зменшення площ посівів кормових культур з 37% у 1990 р. до 6,3% у 2020 р [4]. Слід зазначити, що зараз все більше аграріїв звертаються до спеціалістів, щодо допомоги з суміжними посівами, які виступають високобіологічними активними добавками, котрі застосовуються при вирощуванні ВРХ.

Активізація інвестиційної діяльності в агропромислому виробництві може здійснюватися за допомогою мобілізації внутрішніх ресурсів та залучення іноземного капіталу. Сучасне українське сільське господарство – це галузь, в якій присутня найменша кількість іноземних інвесторів тому, що в порівнянні з іншими галузями вона є досить складною та високоризикованою сферою бізнесу з майже неможливим відтоком капіталу. У будь-якому випадку потрібно досягти сприятливого інвестиційного клімату, при якому внутрішні ресурси АПВ будуть мобілізовані і ефективно вкладені в агропромислове виробництво [3, 8, 13].

Аналіз та динаміку капітальних інвестицій в економіку України наведено в таблиці 1 [4]. З наведених даних можна зробити висновок, що спостерігається позитивна динаміка капітальних інвестицій в економіку України в цілому, починаючи з 2015 р. тому, що спостерігається високий приріст інвестицій майже кожного наступного року.

Таблиця 1. Динаміка капітальних інвестицій в економіку України за період 2015–2019 рр.

Показник	Роки				
	2015	2016	2017	2018	2019
Капітальні інвестиції в економіку, млн. грн.	273116,3	359216,2	448461,5	578726,5	584448,6
Темп приросту інвестицій в економіку, %	151,1	131,4	124,7	129,1	115,6
Капітальні інвестиції в сільське господарство, млн грн	29309,8	49660,1	63400,7	65059,5	55254,1
Питома вага інвестицій у сільське господарство, %	10,6	13,8	14,0	11,3	9,4
Темп приросту інвестицій у сільське господарство, %	270,8	169,5	127,6	102,6	85,0

Проте частка капітальних вкладень у сфері сільського господарства має тенденцію до щорічного скорочення, так наприклад капітальні інвестиції в сільське господарство у 2018 році дорівнювала 65059,5 млн грн, а в 2019 році 55254,1 млн грн, що на 15% менше, ніж у попередньому році.

Ми вважаємо, що причинами зниження інвестиційної діяльності в сільське господарство є:

- наявність нестабільних факторів макроекономічного та політичного стану країни;
- початок глобальної світової економічної кризи;
- обмеження купівельної спроможності населення;
- девальвація національної валюти;
- низькі показники ефективності діяльності аграрного сектору.

Основними факторами, що негативно впливають на активність вітчизняних та іноземних інвесторів стосовно аграрного сектору України, на наш погляд є такі:

- нестабільність і невизначеність законодавства в сфері аграрного сектору, невизначеність у питаннях власності, особливо на природні ресурси;
- девальвація національної валюти;
- низька платоспроможність населення та державних підприємств;
- високі відсоткові ставки за кредитами;
- недосконала податкова система держави, що має тенденцію до частих змін;
- відсутність ринкових механізмів, що ефективно регулюють цінові відносини між головними суб'єктами сільськогосподарського ринку;
- зниження прибутків вітчизняних виробників через щорічне збільшення імпорту сільськогосподарської продукції в Україні;
- незавершеність процесів інституційних перетворень у сільському господарстві;

– низький рівень захищеності інвестицій та прав інвесторів;

– низький рівень державної підтримки сільськогосподарських виробників тощо [12].

Взаємозв'язок між держпрограмами і сумами інвестицій простежується вже давно. Так, український Уряд визначив напрямки державної підтримки фермерських господарств та кооперативів у 2020 році. Державна підтримка буде реалізуватися за такими напрямками [25]:

- дотація за утримання від 5-ти корів молочного напрямку продуктивності;
- бюджетна субсидія на одиницю оброблюваних угідь (1 гектар) для новостворених ФГ, яка надаватиметься їм для провадження с/г діяльності;
- часткова компенсація витрат, пов'язаних з наданням дорадчих послуг;

– відшкодування сільськогосподарським обслуговуючим кооперативам 70% вартості (без ПДВ) як придбаних техніки та обладнання, так і профінансованих за рахунок банківського кредиту.

Ця програма підтримки спрямована на малих та середніх сільгоспвиробників та дозволить створити нові суб'єкти господарювання з переробки сільськогосподарської продукції і збільшити кількість зайнятого сільського населення.

Інвестиції в АПВ вітчизняних та іноземних компаній є одним із найбільш стабільних трендів, що характеризує їх довіру до економіки. А також, одним із важливих індикаторів об'єктивної оцінки реального стану розвитку економіки та характеризують загалом довіру до неї зі сторони бізнесу та інвесторів. На рис. 1 представлено динаміку залучення іноземних інвестицій в АПВ.

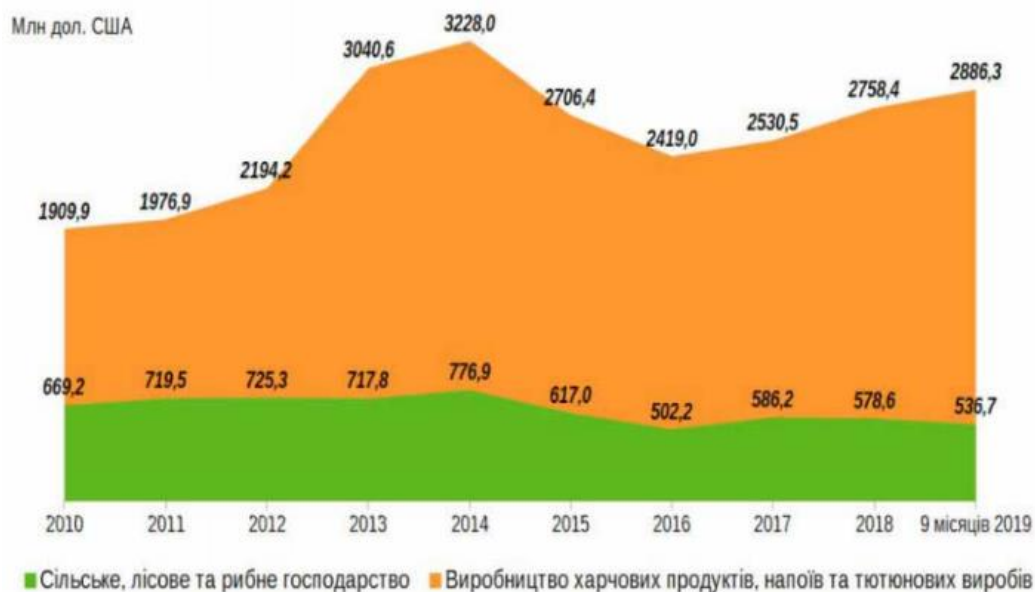

Рис. 1. Динаміка надходження прямих іноземних інвестицій (акціонерний капітал) в аграрний сектор економіки України [2]

На наш погляд, шляхами покращення інвестиційної діяльності в АПВ є:

- поетапна децентралізація інвестиційного процесу;
- підвищення ролі амортизаційних відрахувань як одного з джерел фінансування інвестицій;
- залучення інноваційного процесу всього технологічного ланцюга аграрного сектору з обов'язковим веденням єдиної бази даних;
- збільшення державного контролю над витрачанням коштів з державного бюджету на інвестиційну діяльність;
- проведення детального аналізу інвестиційних ризиків з метою їх запобігання.

Отже, інвестиційна діяльність виступає не тільки основною умовою виведення сільського господарства з кризи, але й стає головним фактором подальшого його розвитку. Інвестиції сьогодні гостро потребують практично всі сфери і галузі аграрного сектору економіки України [5; 6]. Тому створення передумов для масового припливу інвестицій в АПВ має стати найважливішим елементом стратегії державної аграрної політики на сучасному етапі в Україні.

Висновки. Проведене дослідження показало, що сільське господарство має вагомe значення для забезпечення конкурентоспроможності економіки України, а також, що АПВ активно розвивається та має значний потенціал подальшого розвитку. Проте, обсяги інвестицій у галузь дуже низькі. Без інвестиційних накопичень і відповідних виробничо-технічних ресурсів позитивні зрушення неможливі.

Нами було виділено ряд проблем, які сповільнюють інвестиційну діяльність в АПВ, а саме: використання застарілих технологій, використання неефективних підходів до управління діяльністю сільськогосподарських підприємств та розвитку галузі в цілому. Крім того, ми навели шляхи активізації інвестиційної діяльності до яких входять підвищення рівня технологічності АПВ, поступова відмова від протекціонізму на користь конкуренції.

Комплексний підхід до вирішення існуючих проблем може зробити Україну світовим лідером із виробництва сільськогосподарської продукції.

Література:

1. Аграрний і сільський розвиток для зростання та оновлення української економіки : наукова доповідь / за ред. чл.-кор. НАН України Бородіної О.М., д-ра екон. наук Шубравської О.В.; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». К., 2018. С. 6.
2. Агробізнес сьогодні. URL: <http://agro-business.com.ua/agro/ekonomichnyihektar/item/16168-kudynaibilshinvestuiut-ukrainski-ahrokompanii-i-zovnishni-investory.html>. (дата звернення 16.04.21).

3. Готра В.В. Сучасний стан, фактори забезпечення та напрями активізації інвестиційної діяльності у сфері сільського господарства. Актуальні проблеми економіки. 2015. № 6(168). С. 114–121.

4. Державна служба статистики України. 2021. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 16.04.2021).

5. Ільчук В., Шпомер Т. Інноваційно-інвестиційна діяльність АПК: сучасний стан і проблеми розвитку. Agricultural and Resource Economics. 2017. Vol. 3. № 1. P. 108–118. URL: <http://www.ajejournal.com> (дата звернення 17.04.2021).

6. Мезенцева Н.І., Мороз І.М. Інвестиційна діяльність в агропродовольчому виробництві України: регіональні аспекти : монографія. Київ : Обрії. 2011. 163 с.

7. Миколенко І.Г. Особливості державного регулювання аграрного сектору економіки України URL: <https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/prpdaa/6.3/208.pdf> (дата звернення 17.04.2021).

8. Назаренко І.М. Аналіз інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств регіонів України. Проблеми економіки. 2015. № 4. С. 136–143.

9. Русан В.М. Державна аграрна політика: оцінка ефективності та шляхи удосконалення. Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень, 2019 р. С.5-9.

10. Сайт НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/statistic/sector-financial/data-sector-financial>. (дата звернення 16.04.2021).

11. Татаренко О.Г. Інвестиційна складова розвитку аграрного сектору економіки. Інвестиції : практика та досвід. 2012. №5. С. 71–73.

12. Ткаченко С.Є. Аналіз інвестиційної діяльності в аграрному секторі України, визначення факторів та шляхів її активізації. Економіка та суспільство. 2021. №23. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-23-3>

13. Черваньов Д. Менеджмент інвестиційної діяльності підприємств : навчальний посібник. Київ: ЗнанняПрес, 2003. 622 с.

14. Черкасова Т.І. Моторнюк І.В., Митрошак Ю.М. Проблеми розвитку аграрного сектору України. Економіка та управління національним господарством. № 40. 2019. С. 57-61.

References:

1. Borodina O.M. and Shubravskaya O.V. (2018), Agrarian and rural development for the growth and renewal of the Ukrainian economy: a scientific report, DU «In-tek. ta prognosuv. NAN Ukrainy», Kyiv, Ukraine, P. 6.
2. Agribusiness today, [Online], available at: <http://agro-business.com.ua/agro/ekonomichnyihek>

tar/item/16168-kudy-naibilshe-investuiut-ukrainski-ahrokompanii-i-zovnishni-istory.html. (accessed 16 April 2020).

3. Gotra V.V. (2015) Suchasnyj stan, factory zabezpechennja ta naprjamy aktyvizaciji investycijnoji dijajlnosti u sferi siljsjogho ghospodarstva [The current state, factors of provision and directions of activation of investment activity in the field of agriculture]. Current problems of the economy, no. 6(168), pp. 114–121.

4. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2021) Available at: <http://www.ukrstat.gov.u> (accessed 16 April 2020).

5. Ilchuk V., Shpomer T. (2017) Innovacijno-investycijna dijajlnistj APK: suchasnyj stan i problemy rozvytku [Innovation and investment activity of AIC: current state and problems of development]. Agricultural and Resource Economics: International Scientific (electronic journal), vol. 3, no. 1, pp. 108–118. Available at: www.are-journal.com (accessed 17 April 2020).

6. Mezentsseva N.I., Frost I.M. (2011) Investycijna dijajlnistj v aghroprodovoljchomu vyrobnyctvi Ukrainy: reghionaljni aspekty [Investment activity in agrifood production in Ukraine: regional aspects]. Kyiv: VGL Obriy, 163 p. (in Ukrainian).

7. Mykolenko, I.H. "Features of state regulation of the agricultural sector of the Ukrainian economy", [Online], available at: <https://www.pdaa.edu.ua/>

sites/default/files/nppdaa/6.3/208.pdf (accessed 17 April 2020).

8. Nazarenko I.M. (2015) "Analyzing the investment support of agricultural enterprises in Ukrainian regions". Problemy ekonomiky, vol. 4, pp. 136–143.

9. Rusan, V.M. (2019), Derzhavna ahrarna polityka: otsinka efektyvnosti ta shliakhy udoskonalennja. Analychna zapyska [State agricultural policy: evaluation of efficiency and ways to improve. Analytical note], Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen, pp. 5-9.

10. NBU website, [Online], available at: <https://bank.gov.ua/statistic/sector-financial/data-sector-financial>. (accessed 16 April 2020).

11. Tatarenko O.Gh. (2012), Investycijna skladova rozvytku aghrarnogho sektoru ekonomiky. Investyciji: praktyka ta dosvid, 5, pp.71–73.

12. Tkachenko S.Je. (2021), Analiz investycijnoji dijajlnosti v aghrarnomu sektori Ukrainy, vyznachennja faktoriv ta shljakhiv jiji aktyvizaciji. Ekonomika ta suspiljstvo. no. 23. doi: 10.32782/2524-0072/2021-23-3.

13. Chervanov D. (2003) Menedzhment investycijnoji dijajlnosti pidprijemstv [Management of investment activity of enterprises]. Kiev: Knowledge Press, 622 p. (in Ukrainian).

14. Cherkasova, T.I. Motorniuk, I.V. and Mytroshak, Yu.M. (2019), "Problems of development of the agrarian sector of Ukraine", Ekonomika ta upravlinnia natsionalnym hospodarstvom, vol. 40, pp.57-61.

Аннотация

Инвестиционная деятельность в АПП

В.И. Мельник, А.А. Романашенко, М.А. Цыганенко, И.А. Романашенко

Статья посвящена актуальным вопросам определения факторов и путей активизации инвестиционной деятельности в АПП Украины. В последнее время макроэкономические показатели деятельности отрасли сельского хозяйства существенно ухудшились по ряду причин, которые указаны в работе. В статье исследованы особенности государственной поддержки инвестиционной деятельности развития отраслей аграрного сектора Украины. Анализ показывает, что во всех развитых странах сельскохозяйственная отрасль экономики пользуется государственной поддержкой потому, что она непосредственно влияет на продовольственную безопасность страны и ее роль и место в мировом хозяйстве. Ежегодное ограничение государственного финансирования, отсутствие эффективных кредитных механизмов в сельском хозяйстве, жесткая и несовершенная налоговая политика, наращивание импорта сельскохозяйственной продукции способствовали тому, что отечественные сельскохозяйственные товаропроизводители лишились почти всех источников образования и накопления капитала, что, в свою очередь, негативно отразилось на функционировании отраслей, технологически связанных с сельским хозяйством.

В настоящее время для организаций сельского хозяйства как системы, которая имеет свою специфику, проявляется в непосредственной зависимости от природно-климатических условий, сезонности и характеристиках технологического процесса, особую актуальность приобретают вопросы поиска источников привлечения инвестиций, использования инвестиционных ресурсов для оживления инновационной активности в сельскохозяйственных предприятиях, что будет способствовать восстановлению воспроизводственного процесса в сельском хозяйстве.

Совокупность факторов инвестиционной динамики большая и разнообразная, а, следовательно, влияние каждого из них на инвестиционную деятельность не однозначен. Это происходит из-за слабого исследования вопросов теории и методологии инвестирования аграрного сектора, отсутствие научно обоснованной стратегии инвестиционного развития АПП, учитывающий особенности функционирования хозяйствующих субъектов в сфере аграрного сектора в современных рыночных условиях Украины.

Ключевые слова: инвестиционная деятельность, АПВ, сельское хозяйство, государственная поддержка, иностранные инвестиции, аграрный сектор.

Abstract

Innovative activity in AIP

V.I. Melnik, O.A. Romanashenko, M.O. Tsyiganenko, I.O. Romanashenko

The article is devoted to topical issues of determining the factors and ways to intensify investment activities in the AIP of Ukraine. Recently, the macroeconomic performance of the agricultural sector has deteriorated significantly due to a number of reasons, which are presented in the paper. The article examines the features of state support for investment activities in the development of the agricultural sector of Ukraine. The analysis shows that in all developed countries the agricultural sector of the economy enjoys state support because it directly affects the country's food security and its role and place in the world economy. Annual restrictions on public funding, lack of effective credit mechanisms in agriculture, strict and imperfect tax policy, increasing imports of agricultural products have contributed to the fact that domestic agricultural producers have lost almost all sources of capital formation and accumulation, which, in turn, negatively affected the functioning of industries, technologically related to agriculture.

Currently, for agricultural organizations as a system that has its own specifics, which is manifested in direct dependence on climatic conditions, seasonality and characteristics of the technological process, the issue of finding sources of investment, the use of investment resources to revive innovation in agricultural enterprises, which will help restore the reproduction process in agriculture.

The set of factors of investment dynamics is large and diverse, and therefore, the impact of each of them on investment activity is not unambiguous. This is due to a weak study of the theory and methodology of investment in the agricultural sector, the lack of scientifically sound investment development strategy AIP, which takes into account the peculiarities of the functioning of economic entities in the agricultural sector in modern market conditions of Ukraine.

Keywords: *investment activity, AIP, agriculture, state support, foreign investments, agricultural sector.*

Бібліографічне посилання/ Bibliography citation: Harvard

Melnik, V. I. et al. (2021) 'Innovative activity in AIP', *Engineering of nature management*, (2(20)), pp. 88 - 93.

Подано до редакції / Received: 18.04.2021